

Az erdők közhatósági jelen felügyeletéről. *)

Irta: *Klein Ödön.*

A földmivelés-, ipar- és kereskedelmi m. k. minister múlt évi októberhó 10-kén 12.581. sz. alatt egy rendeletet bocsátott ki Magyarország valamennyi törvényhatóságához, mely ezen lapok 1872. évi XII-ik-füzetében 484. lapon közöltetett, a t. olvasó kényelmére azonban itt újból szó szerint idéztetik.

Magyarország valamennyi törvényhatóságainak. Számos panasza, ugy saját szemlélet útján nyert tapasztalatom folytán is sajnosan kellett meggyőződnöm arról, hogy hazánkban az erdők, ugy a magánosok mint különösen a községek erdőségei is az okszerű erdőkezelés mellőzésével, részint aránytalanul nagy mérvekben vágatnak és irtatnak, részint a minden óvintézkedés nélkül rendetlen és szabályellenes legeltetés által tökéletes elpusztulásnak néznek eléje, és az történik annak daczára, hogy hazai törvényeink, névszerint az 1790—1-ik évi 57-ik czikk, az 1807-ik évi 21-ik czikk s az 1840, 9-ik törvényczikk kellően figyelemben tartva s alkalmazva eléggé alkalmasak lennének arra, hogy az erdőségek által képviselt tekintélyes tőkevagyon, józan használat mellett csonkítatlanul megtartathassék az utókor számára. Azon állásommal egybekötött kötelelességnél fogva, mely gondjaimat ez irányban is kiterjeszteni kötelez, hivatva érzem magamat ismételve figyelmeztetni az ország összes hatóságait, hogy addig is, mig az általam az országgyűlés elé közelebb benyújtandó törvényjavaslat törvényerőre emeltetnék és életbe lépne, a már hivatott 1790—1-ik évi 57-ik törvényczikk értelmében a területén található erdők kezelésére felügyelni, s azokat a pusztitástól az 1807-ik évi 21-ik törvény-

*) Ezen még a téli hónapokban kezünkhöz küldött közleményt helyszüké miatt csak most közölhetjük.
Szerk.

czikkek esetről esetre leendő szigorú alkalmazása által megvédeni szoros kötelességének tartják.

Szlávi József s. k

Az ezen körrendeletben idézett törvényczikkek tehát: az 1790—1. évi 57-ik, az 1807. évi 21-ik és 1840. évi 9-ik. Az utolsó ezen törvényczikkek közül a legismeretesebb, mi csak a két régiebbnek visszaidézésére szorítkoznak.

Az 1790—1. évi LVII-ik törvényczikk. Az erdőpusztítás megakadályozásáról következőleg szól. *)

1790—1. LVII-iki törvényczikk. „Az erdőpusztítás megakadályozásáról.“ „Hogy a közjóra oly káros befolyásu erdőpusztítás megakadályoztassék, az ország rendei addig is, míg az iránt külön törvény hozatik, Ő Felseége beleegyezésével elhatározták: hogy — akár pazarlás, akár a birtok kétes határ-és perügy alatti fekvés, akár végre a közbirtokosság rendezetlensége okából, bár ki által erdőpusztítás végrevitetik — a megyék, vett tudomás után a pusztitást — a pusztító ellen intézendő ügyészi kereset és a körülmények szerint a birtok birói zár alá tétele mellett — megakadályozni tartoznak; a negye által meghatározandó mérsékelt használatnak és a jog-út fentartásának csorbitása nélkül.“

Az 1807. évi XXI-ik törvényczikk az erdő-ápolás iránt ezeket tartalmazza :

„A XXI-ik törvényczikkben legelőször is az erdőpusztítás fogalma határoztatik meg. Ezen meghatározás szerint például bekövetkezik az :

- a) ha a letarolás a terméssel nincsen arányban;
- b) ha a letarolás oly időben és oly módon történik, hogy a vágás utáni sarjadéknak el kell pusztulnia;

*) Ezen törvényczikk, mi igen szemebetűnő, a Schindler által kiadott „Forst-und Jagdgesetzsammlung Österreich-Ungarns“ czimű munkában nem található.

c) ha a történt letarolás után az utónövet oltalmáról rendszeresen gondoskodva nincsen; végtére

d) ha az erdők oly helyen irtatnak ki, hol a talaj semmiféle másnemű használatra nem alkalmas.

Ha az érdekelt fél az erdőpusztítást a megyének bejelenti, ez a vizsgálatra bizottságot küld ki és azután egy zárgondnokot rendel. Csupán ennek áll szabadságában a fát vágatni s azt a birtokosoknak vagy természetben kiadni, vagy — ha az osztási kulcs még hiányzik — eladni; a birtokosok részéről minden kihágás 200 pengő frttal büntetetik. A zárgondnok kezelése az okok megszűnéséig vagy az arány-pernek befejezéseig tart. Az erdei szolgálat ügyében továbbá azon elv állítatik fel, hogy a legeltetés a letarolt erdőrészekben addig tilos, míg az utánnövet azon magasságot és vastagságot el nem éri, melyben a marha által meg nem rongáltathatik.

Kecskék tartását a hatóság, ha azokat károsaknak találja, eltilthatja.“

Ezen törvények, bár régiek is, képesek lennének egyáltalában az erdőbántás ellen elkövetett visszaéléseket, a mennyiben azok a közjó ellen vétének, megakadályozni, különösen a községek mint testületek irányában, melyeknek ez időszerinti tagjai csupán élvezői az erdei tőkének, s ez utóbbit az utódok számára csonkítatlanul fentartani kötelesek, ha tudniillik e törvények szakszerűleg kezeltetnének és helyesen alkalmaztatnának.

Határozott tény az, hogy községi erdeink legnagyobb részében, az erdőpusztítás az 1807. évi XXI-ik törvénycikk 4. pontjában megjelölt esetek szerint megtörténik, s még is egyetlen egy eset sem ismeretes, melyben a törvényhatóságok magukat e részben közbevetették volna, s még kevésbé olyan, melyben az idézett törvénycikk értelmében az illető erdőt birói zárgondnokság alá helyezték volna; sőt oly helyeken sem történt ez meg, hol a hatóságnak szemeláttára, közel járt utak-

hoz a föltétlen erdőtalaj, köves déli lejtőkön 30—40⁰ lejtőség mellett kopáron hagyatik s a végelsilányulás veszedelmének kitéve, ezen felül még a rajta lévő tőkék is gyökerestül kiirtatnak.

Hát egyebek-e erdőtvényeink a holt betűnél, ha azoknak határozatai ily esetben sem alkalmaztatnak? S nem akadályoztatik meg, hogy ott, hol a föltétlen erdőtalaj minden más művelést kizár, és a beerdősítést képtessé vagy legalább igen nehezen kivihetővé teszi, egész erdőterületek eltűnjenek.

Jelenleg azonban a ministeri körrendeletnek a legközelebb jövőbeni teljesítése és alkalmazásáról akarván szólni, térjünk vissza a tárgyhoz és soroljuk elő mindenek előtt az erre vonatkozó tényeket.

Ezen czikk írója szerencsés a legerdődűsabb megyék egyikének bizottmányi tagja lenni. Mint ilyen a megye közgyűlésén, a fentebbidézett körrendelet tárgyalása alkalmával azon előterjesztést tette, „miszerint a községi erdőknek száncalomra méltó állapota mindenek előtt azon hiánynak tulajdonítandó, mely a kezelés feletti örökösben és felügyeletben tapasztaltatott, s hogy az erdőnek kezelése, mely rendszerint a község vagyonának legértékesebb részét képezi, nem ritkán szabókra, mészárosokra, csizmadiamesterekre, szóval elszegényedett s többnyire erkölcsileg romlott kézművesekre bízatik, az ellenörködés és felügyelet pedig a község előljárójának, esküdtjeinek vagy más tanácsosoknak, de mindig oly egyéneknek tétetik kezébe, kik a megkívántató szakismerettel legkevésbé sem bírnak. Ezenkívül az erdővédelem hanyagul kezeltetik, és az erdő a legkiméletlenebb bánásmódnak tétetik ki. Ilyen körülmények között, a fentebb idézett körrendelet céljának és intentiójának csak oly módon lehetne megfelelni, ha egy megyei erdőfelügyelői állomás

szerveztetnék (ugy mint p. o. megyei mérnökök, megyei orvosok stb. alkalmaztatnak.) Ezen erdőfelügyelőnek feladata volna, egyrészt a törvényhatóságnál előforduló általános erdészeti kérdések és ügyek megoldásában, mint a törvényhatóság állandó szakértő tagja“ közreműködni, másrészt pedig a községi erdőkkel való bánásmód felett örködni, esetről esetre a gazdasági tervet megállapítani, az erdőtalajnak beerdősítését sürgetni, a községeknek erdőterményeik kihasználásánál s értékesítésénél szükség esetében tanácsadással szolgálni, szóval, a községek erdőgazdaságára felügyelni, a nélkül azonban, hogy a pénzkezelésre befolyást gyakorolna.“

„Ezen indítvány nem csak szükség által van indokolva, hanem maga a törvény által is követeltetik; mert az 1871. évi XVIII-ik t. cz. 109. §-ába szóról-szóra áll: „Addig, míg az erdők fentartásáról egy ujonnan hozandó általános törvény rendelkeznék, a községek kötelesek egy a községi erdők fentartását biztosító kezelési módról gondoskodni. Az erre vonatkozó alapszabályok a törvényhatóság elé, s ez által a belügyi ministeriumnak jóváhagyás végett felterjesztendők.“

„De ki fogja egy erdőgazdaságnak alapszabályait átvizsgálni és jóváhagyni? senki más, mint egy elméletileg és gyakorlatilag kiképzett erdész! ilyen azonban a törvényhatóságoknál teljesen hiányzik.“

S gondolják talán a tisztelt szaktársak és e lapnak olvasói, hogy ilyen bizonyítékok és szem előtt fekvő tények felhozása eredményre vezetett? Korántsem! Az egyedüli, mi e részben történt, az volt, hogy a többször említett körrendelet azon utasítással adatott ki a közigazgatási szolgabíráknak, hogy az abban idézett törvényekhez szigoruan ragaszkodjanak, s azok végrehajtása, valamint az erdőgazdaság felett a felhívott szakértők közreműködése mellett örködjenek. Hasztalan volt minden abbeli bizonyíték, hogy míg a legbuzgóbb szolgabírák sem

lesznek képesek az erdővel való helytelen bánásmódot megakadályozni, mivel csak akkor vethetik magukat közbe, midőn az erdőpusztításról mint már bevégzett tényről meggyőződtek, vagy a midőn ez nekik feljelentetett. A szolgabíró azt sem tudhatja mind, mi történik a kerületében fekvő községekben, annál kevésbé pedig lehet neki tudomása arról, mi történik az erdőkben, mihez különben is neki, mint nem szakembernek a kellő megítélési képesség is hiányzik.

És ki tegeñ neki mindezekről jelentést? Kiknek a rossz gazdálkodásról tudomásuk van, azok nem ritkán annak előidézői, s abból jó hasznot huznak, idegenek pedig nincsenek arra hivatva, hogy más erdejét vizsgálják, sőt abban egyáltalában semmi keresni valójuk sincsen, s ha az erdőpusztításról tudomásuk is van, azzal nem sokat törődnek, mert magukat az ilyféle panaszokból eredő kellemetlenségekbe keverni nem akarják.

Igy vagyunk tehát az ujabbi időben kibocsátott s az első tekintetre „mentő“-nek látszó ministeri körrendelettel!

Az pedig a mit leírek, történt oly municipiumban, mely Magyarország felső részének egyik gyönyörű vidékét képezi, s melynek kerületében majd minden község egyszersmind erdőbirtokos is; hol az erdőbirtok többnyire a község vagyonának legnagyobb részét képezi, sőt a hol nem ritkán az erdőknek jó karban fenntartásától a községnek jövődöbeli jóléte tétetik függövé.

Hogy pedig ezen körrendeletnek alkalmazása és fogantatása tekintetében más megyék hatásagai nagyobb sikerrel jártak volna el, abban erősen kételkedem.

Mindenütt hiányoznak az alkalmas végrehajtási közegek s épen e miatt az erre vonatkozó törvények határozatainak érelyes alkalmazása is. Sőt annyira megy a dolog, hogy nem tudjuk, melyik ministeriumnak rendelendök alá egyáltalában a

községi erdők, vajjon a belügyi, vagy pedig a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeriumnak?

Egy 1870. évben megjelent ministeri kibocsátvány, mely a községi erdőgazdaság tekintetében a fentebb említett körrendeletet közvetlenül megelőzte, a belügyi ministeriumtól vette eredetét s következőleg hangzik :

1207. Magyar királyi belügyminister. Az országos erdészeti egyesület előterjesztése szerint az erdőbirtok folytonos kevesedésének egyik oka a községi erdők gondatlan, és az erdőgazdasági elvekkel ellenkező kezelésében rejlik, s ennél fogva a nevezett egyesület azt javasolja, hogy a nem szakértők által kezelt községi erdők a közérdek igényeinek megfelelő felügyelet alá helyeztessenek. Habár hinni akarom, hogy a közönség a törvényben gyökerező jogánál és kötelességénél fogva a községi vagyon egyik jelentékeny és becses részét képező erdők okszerű kezelése, és azokban metalán tapasztalt pusztítások megszüntetése iránt már intézkedett, mégis jónak látom az országos egyesület fentebbi javaslatáról a közönséget oly felhívással értesíteni, hogy azon esetre, ha az említett irányban kibocsátott megyei szabály a községek által meg nem tartatott volna, az erdők és a községi vagyon fenntartását és kezelését szabályozó törvények korlátain belül akkép intézkedjék: hogy a községek erdőgazdasági terveiket a közönségnek felülvizsgálat végett bemutatván, az ezek fölött keletkező megyei határozatok pontos megtartására köteleztessenek, és e tekintetben kellőkép ellenőriztessenek.

Budán, 1870. évi február 3-kán.

Rajner Pál, s. k.

Ennek sem volt azonban jobb sikere mint utódjának. Mert ha a közönségek erdejöknek gazdasági tervét a többé-kevésbé kiképzett szakemberek által elkészítették s azokat fel is terjesztették, némelyek pedig ezt mostanáig sem tették, kérdés

támad, ki fogja azokat a megye bizottmányában vizsgálni? kicsoda azokat a belügyministeriumban jóváhagyni? és kicsoda azoknak megtartása felett örködni? midőn ezen forumok egyikében sem alkalmaztatik egyetlen egy szakértő sem!

Ezen előbb megjelent kibocsátvány tehát a belügyi, a későbbi pedig a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeriumtól származik, de az sehol sem lett soha megmondva, hogy a legfelsőbb hatóság a községi erdőügy tekintetében a belügyi ministeriumtól a földmivelési ministeriumhoz áttétetett volna, a hová az voltaképp tartozik is. Mindazáltal bizonyos, hogy hazánkknak az 1,089.800 katasztrális holdat magában foglaló községi erdőbirtoka azoknak egyikében sincs egy szakférfi által sem képviselve.

Vajjon meddig tarthat még e talán pár ezer forintnyi összegért csökönősködő, de kihatásában százszorosan annyi kárt tevő s a közügy érdekének igaz előmozdítóit méltán és kihívóan bosszantó ferde viszony?

A magán erdőbirtokos saját érdekénél fogva is, az észszerű és föntartó erdőbánlás felé hajlik; nem így van ez azonban a községi erdőgazdasággal. Itt a közigazgatási hatóságnak nem csak akkor kellene közbevetni magát, midőn ez a közjó és a nemzetgazdaság érdekeivel ellenkezőleg kezeltetnék, de oly esetben is, midőn általa az erdőtőke a jövőndőbeli haszonélvezők hátrányára kizsákmányoltatik s kifosztatik.

A mi pedig áll a községi erdőkre és azok kezelésére nézve, ugyanaz áll egyáltalában s teljes mértékben a papi s alapítványi erdőkről is, hol főpapjainkat s egyháznagyjainkat szinte nem az erdő maga, de csak annak használata illeti meg. Hogy ezen dologra valóban kevés figyelem fordittatik, az bizonyos, de figyelemre kevésbé méltatott tény.

Kötelessége volna tehát a kormánynak valahára oda-
hatni, hogy a törvényhatóságoknál közigazgatási erdőfelügyelők

alkalmaztassanak.*) Ámbár a megye önkormányzati jogánál fogva saját belügyeiben önállóan rendelkezik is, mindamellett azonban a felügyeleti jognál fogva, oly rendeletek határozott és pontos végrehajtására is köteleztethetnék, melyek az ország közjavanak előmozdítására irányozvák. Mindenesetre azonban okvetlen szükséges, hogy mindezeket azon intézkedés előzze meg, miszerint azon ministeriumnál, melynek felügyelete alá a községi erdők helyeztetnének, ha nem is több erdészeti szakember, legalább egy önálló erdészeti előadó alkalmaztassék. Arra nézve ugyan, hogy melyik ministeriumhoz, vajjon a belügyi, vagy pedig a földmivelés, ipar és kereskedelemügyihez soroztassanak-e az erdők? nem támad nagy kérdés; de igen is, azon erdészetileg kiképzett szakegyénre nézve, kit egyébiránt a ministeriumnak az administrációban legjártasabb és az erdőgazdaság és erdészeti tudománynak jelen állapotát ismerő, s bizton mondhatjuk, ez időben alig néhány férfi közül kellene az ügy élére állítani. A mi pedig az erdőknek hová leendő beosztását illeti, ugy hisszük, ki sem kétkedik azon, hogy ezen ügy legindokoltabban a földmivelési ministeriumhoz tartozhatik.

Erdészeti-naptár megrendelési felhívása.

Erdészeti szakközönségünk s különösen kezelő erdőtisztársaink régen érzik annak hiányát, hogy magyar nyelven „Erdészeti Naptár“ nem jelenik meg.

Részünkről is tudva azt, hogy magyar szaktársaink ez idő szerint a németnyelvű naptárakra vannak utalva, s főleg jól ismerve azt, hogy szakunk kezelési eljárásánál az erdőtiszt

*) A kormány a közigénynak részéről is megfélelni óhajtván, jelenleg az erdőtörvényjavaslat elkészítésén dolgozik, s azt a jövő országgyűlési-szak alatt a képviselőháznak előterjeszteni ígérte. Mint biztosan tudjuk, e törvényjavaslatban megfelelő számú erdőfelügyelők alkalmazásáról gondoskodva lesz.